

Oslo 6. august 2026

Innspill til Lesekommisjonen fra Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere

Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere (NBU) ble grunnlagt i 1947 og har over 520 medlemmer. NBU er en selvstendig forening. Foreningens formål er å ivareta norske barne- og ungdomsbokforfatteres faglige og økonomiske interesser, samt å verne og fremme norsk barne- og ungdomslitteratur.

NBU ønsker å takke Kunnskapsdepartementet for å ha etablert en Lesekommisjon – et viktig signal om at utfordringer rundt lesing blir tatt på alvor av Regjeringen. Vi vil også takke for at barne- og ungdomsbokforfatterens perspektiv og synspunkter blir tatt med i kommisjonens arbeid. NBU ønsker med dette å spille inn flere forslag som Lesekommisjonen kan ta med seg i det videre arbeidet.

NBU mener at en styrket lesekultur må bygge på fire forutsetninger:

1. Barn og ungdom må ha tilgang til bøker som passer dem.
2. Bøkene må formidles – ikke bare være tilgjengelige.
3. Skolen må gi tid og rom for faktisk lesing av hele tekster.
4. Lesesatsingen må ha en synlig nasjonal talsperson.

Tilgang på bøker

Om vi skal få de yngste til å lese, må de ha tilgang til litteratur som oppleves relevant, interessant og overkommelig for dem. Det krever et bredt litteraturtilbud, med ulike sjangre, uttrykksformer, vanskelighetsgrader og temaer.

På tross av at norsk er et lite språkområde, gis det ut et stort mangfold av bøker i forskjellige sjangre, til forskjellige aldersgrupper. Men det er ikke nok at forfatter skriver bøker, som forlag publiserer; bøkene må også gjøres tilgjengelig og formidles til leserne.

For barn og ungdom er skolen en særlig viktig arena for tilgang til og formidling av litteratur, fordi skolen når alle barn, også de som ikke vokser opp i lesende hjem. Dessverre ser vi at det er et for stort spenn i skolebibliotektilbudet, herunder tilfanget av nye bøker og hvorvidt bibliotekene er bemannet tilstrekkelig med bibliotekarer som kan formidle litteraturen (se innspill fra Aksjon skolebibliotek).

For å øke tilgangen til bøker, både i skolen og i folkebibliotek, foreslår vi følgende tiltak:

- **Styrking av innkjøpsordningen for skolebibliotek.** Budsjettene må økes så alle skoler som søker om å inkluderes i ordningen, og har den nødvendige infrastrukturen, blir inkludert.
- **Styrking av innkjøpsordningen for tegneserier og sakprosa for barn og unge:**
Innkjøpsordningene for tegneserier og sakprosa er i dag underfinansierte, og altfor få titler kjøpes inn til norske folke- og skolebibliotek. Tegneserier og sakprosa må være en integrert del av det offentlige litteraturtilbudet. NBU ønsker statlige bevilgninger så innkjøpsprosenten i de to ordningene tangerer nivået til innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for barn og ungdom.

Vi vil også foreslå et nytt grep i innkjøpsordningen for barn og ungdom, så bøkene som skaper leselyst, og er selve inngangsporten til lesing for unge lesere, i større grad inkluderes i innkjøpsordningene:

- **Pilotprosjekt for en innkjøpsordning for lettlestbøker:** NBU erfarer at tradisjonelle lettlestbøker (f.eks. Cappelen Damms *Leseløve*-serie) ofte ikke meldes opp på innkjøpsordningen for barne- og ungdomslitteratur. En mulig årsak er at det "enkle" språket i mange tilfeller ikke vil oppfylle krav om litterær kvalitet, da lettlestbøker har et annet formål og en annen litterær og pedagogisk funksjon enn mange andre bøker som vurderes gjennom innkjøpsordningen. Krav som er hensiktsmessige for tradisjonell skjønnlitteratur, er ikke nødvendigvis like godt egnet til å vurdere litteratur som først og fremst skal senke terskelen inn i lesingen. Mange forlag er derfor lite villige til å bære den økonomiske risikoen ved avslag, og lar være å melde på lettlestbøker til innkjøpsordningen.

NBU foreslår derfor et treårig pilotprosjekt: En selektiv innkjøpsordning for lettlestbøker. Ordningen vil ha andre kvalitetskriterier enn annen skjønnlitteratur, og heller tilfredsstillende noen objektive formalkriterier. Kriteriene bør utvikles særskilt for lettlestlitteraturen og blant annet kunne ta hensyn til språklig tilgjengelighet, tekstmengde, typografi, visuell støtte, struktur og narrativ kompleksitet. Målet er at lettlestbøker skal være en like naturlig del av bibliotekstammen som annen litteratur. Vi vil også fremheve behovet for nynorsk lettlestlitteratur, og at en innkjøpsordning for lettlestbøker vil kunne være et verdifullt insentiv for forfattere og forlag som ønsker og skrive og gi ut bøker på nynorsk i denne sjangeren.

I tillegg til tradisjonelle bøker og tegneserier, er det viktige å løfte fram og støtte andre former for litteratur. Støtteordninger for forskjellige former for tilrettelagt litteratur bør forsterkes, eller opprettes der de mangler. Eksempler på tilrettelagt litteratur er bøker som gis ut på flere minoritetsspråk parallelt med den norske utgivelsen, ordløse bøker eller bøker tilrettelagt for tegnspråkbrukere.

Leselyst i Den Kulturelle Skolesekken

En av de viktigste arenaene for formidling av barne- og ungdomslitteratur, er Den Kulturelle Skolesekken (DKS). Fra Kulturtankens nettsider: "Møtet med litteratur i Den kulturelle skolesekken skal tilby elevane litt meir ut over litteraturen dei får gjennom undervisninga; om det er via eit forfattarmøte eller andre måtar å formidle kvalitetslitteratur på. I dette møtet ligg høvet til å skape både engasjement og ei nysgjerrigheit som forhåpentleg får eleven til å vilje halde fram inn i boka".

For NBU er DKS den selvskrevne arenaen for å lansere leselysttiltak direkte rettet mot barn og unge. De fleste litteraturproduksjonene i DKS er forfatterbesøk, der forfattere presenterer seg selv og bøkene sine, eller skrivekurs der elevene selv kan få prøve seg på kreativ skriving. Som et tillegg til dette tilbudet, foreslår NBU at det lanseres DKS-turnéer som har en konkret og målbar ambisjon om å få flere i de besøkte klassene til å lese bøker: Leselyst-turneer.

Som en pilot kan man sende formidlere (gjærne forfattere) til utvalgt skoler, der elevene går gjennom et opplegg som strekker seg gjennom et semester eller skoleår, og hvor effekten på elevenes leseinteresse, leseaktivitet og bruk av biblioteket kan evalueres. Med et opplegg som strekker seg over flere måneder, med flere besøk av samme formidler, tror vi at det vil være et effektivt lesestimulerende supplement til tradisjonelle forfatterbesøk.

Tid til langlesing

For å bli en dyktig leser må man lære å fordype seg og "leve" i en tekst. Man må bli i et univers over lengre tid. Dette kalles gjerne *dybdelesing*. Likevel kan det virke som om mye av norskundervisning handler om å lese og tolke korte utdrag, gjerne ikke mer enn en halv eller hel side. Å lese en hel roman eller novelle krever andre ferdigheter enn å analysere et kort tekstutdrag. Leseren må holde fast ved personer, konflikter, miljøer og utvikling over tid, og oppleve hvordan betydning bygges gjennom en hel tekst.

Å lese og forstå kortere utdrag har naturligvis en plass i språkundervisning, men det er viktig at lesing av korte utdrag ikke fortrenger den viktige dybde- og langlesingen. Når NBU ønsker at det i større grad må gjøres tiltak som gir plass til lesing av hele bøker og noveller, ser vi at utfordringen er disponering av *tid* i skolehverdagen.

Tilgang til bøker og god formidling er ikke tilstrekkelig dersom elevene ikke har tid til å lese. NBU mener derfor at skolen må sette av regelmessig, sammenhengende tid til egen lesing. Lesing kan ikke utelukkende være en aktivitet elevene forventes å gjennomføre hjemme. Dersom lesing skal være et sosialt utjevnende tiltak, må skolen også gi alle elever mulighet til å lese i skoletiden.

Nasjonal leseambassadør

NBU foreslår at det utlyses et verv eller en stilling som har som eneste oppgave å være talsperson for lesing og leselyst. Vi foreslår at denne stillingen skal fungere som en nasjonal leseambassadør etter svensk modell. Leseambassadøren bør være ansatt på åremål, maksimalt to år, og være en kjent forfatter, som er vant til, og ønsker, å synes i offentligheten.

- Leseambassadørens primære oppgave skal være å skape oppmerksomhet rundt lesing og bøker, og fronte lesesatsingen og lesings kår i Norge. Konkrete oppgaver kan være å holde foredrag, delta på festivaler, opptre i media og personifisere leselysten i Norge. Leseambassadøren bør derfor være medievant.
- Leseambassadøren bør være en aktiv forfatter hvis bøker barn og unge har et forhold til. Forfatteren må ha en genuint engasjement for lesing, og ikke bruke rollen til å fronte eget forfatterskap
- Leseambassadørrollen er på åremål, gjerne ikke mer enn to år. Hyppig rullering vil gjøre at oppgaven vil være attraktiv for flere forfattere, som vil løse oppgavene på forskjellig vis og ha varierende fokusområder innenfor leselyst.
- Leseambassadørens stilling bør være en deltidsstilling i rundt 20-30%, så forfatteren har mulighet til å fortsette sitt eget virke. Dette ville gjøre vervet/stillingen mer attraktiv for populære og anerkjente forfattere, som ikke ønsker en rolle som går på bekostning av eget forfatterskap.

Og kanskje viktigst:

- **Én nasjonal leseambassadør – mange lokale leseambassadører.** Leseambassadøren kan være et forbilde for skoler til å etablere egne leseambassadørordninger, der elevene selv kan fylle den rollen.

NBU ønsker igjen å takke for muligheten til å gi innspill, og ønsker Lesekommisjonen lykke til med det videre arbeidet.

Vennlig hilsen

Alexander Løken
Leder i NBU